

Høringsnotat - endringer i universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven – NOKUTs oppgaver og behandlingsansvarlig for Nasjonal vitnemåls- og karakterportal

Innledning

Kunnskapsdepartementet foreslår en endring i universitets- og høyskoleloven § 2-1 om Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) sine oppgaver.

Kunnskapsdepartementet ønsker å overføre oppgaver og ansvar til NOKUT, og foreslår justeringer for å legge til rette for dette. Se nærmere om forslaget under del I.

Kunnskapsdepartementet foreslår også en endring når det gjelder behandlingsansvarlig for den nasjonale vitnemåls- og karakterportalen (Vitnemålsportalen), jf. universitets- og høyskoleloven § 4-14, og lovforslaget til ny fagskolelov § 40. Disse bestemmelsene er tilnærmet identiske bortsett fra en viss språklig differanse. Det foreslås derfor også å gjøre noen mindre språklige endringer i uhl. § 4-14, samt i forslaget til § 40 i fagskoleloven. Se nærmere om forslaget i del II.

Del I – NOKUTs oppgaver

1. Bakgrunnen for forslaget

1.1. Omorganiseringen av kunnskapsforvaltningen

Regjeringen har satt i gang en rekke reformer for å gi bedre tjenester og avbyråkratisere og effektivisere det offentlige Norge. Som ledd i dette gjennomføres det en omorganisering av den sentrale forvaltningen under Kunnskapsdepartementet. I den forbindelse ønsker departementet å overføre oppgaver og ansvar til Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Dette er oppgaver som i dag gjøres av departementet, men som vil ha faglige synergier med NOKUTs eksisterende oppgaveportefølje og dermed styrke NOKUTs virksomhet, kunnskapsgrunnlag og evne til å sikre, utvikle og dokumentere kvalitet i utdanningen.

En forutsetning for at departementet skal kunne delegere flere forvaltningsoppgaver til NOKUT er at statsråden i Kunnskapsdepartementet kan ivareta sitt konstitusjonelle ansvar for disse oppgavene gjennom mulighet for overordnet styring. På bakgrunn av dette bør bestemmelsen om NOKUT i universitets- og høyskoleloven § 2-1 justeres. Dette må gjøres på en måte som ikke rokker ved NOKUTs uavhengighet i de lovpålagte oppgavene med akkreditering, evaluering og tilsyn med norske utdanninger og institusjoner samt godkjenning av utenlandsk utdanning, jf. universitets- og høyskoleloven § 2-1 tredje og fjerde ledd.

Departementet sender derfor på høring forslag som skal tydeliggjøre at NOKUT har en todelt oppgaveportefølje med både oppgaver NOKUT ikke kan gis pålegg eller instruks

om, samt ordinære forvaltningsoppgaver. Dette skal legge til rette for overføring av oppgaver fra departementet, samtidig som den nødvendige uavhengigheten sikres et sterkt og tydelig vern gjennom loven.

1.2. Statsrådets konstitusjonelle ansvar for forvaltningsoppgaver

Statsråden i Kunnskapsdepartementet vil være konstitusjonelt og parlamentarisk ansvarlig for ordinære forvaltningsoppgaver også etter at de er overført til NOKUT, og må kunne ivareta dette ansvaret gjennom styring på et overordnet nivå.

I dag følger det av universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 2-1 at NOKUT er et faglig uavhengig statlig forvaltningsorgan. Bestemmelsens forarbeider viser til at NOKUT er underlagt departementets alminnelige styringsmyndighet i økonomiske og administrative forhold, men understreker at departementet ikke kan gi NOKUT pålegg om den faglige virksomheten utover det som er hjemlet i lov eller forskrift, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003-2004).

Departementet mener dette gir en uklar beskrivelse av de områder der NOKUT, som et statlig forvaltningsorgan, er omfattet av departementets alminnelige styringsmyndighet, og på hvilke områder NOKUT er formelt og reelt uavhengig. For å klargjøre dette bør bestemmelsen om NOKUT i universitets- og høyskoleloven § 2-1, justeres.

2. NOKUT

2.1. Om NOKUT

NOKUT ble opprettet fra 1. januar 2003. Dette var del av oppfølgingen av NOU 2000: 14, der et utvalg foreslo at det skulle etableres et uavhengig fagorgan med hovedoppgave å evaluere utdanninger og institusjoner innenfor høyere utdanning. I tillegg skulle organet foreta akkrediteringer av utdanninger og høyere utdanningsinstitusjoner. Utvalget foreslo også at organet skulle ha oppgaver knyttet til innpassing av utenlandsk utdanning i det norske høyere utdanningssystemet. Ved opprettelsen ble det slått fast at NOKUT treffer sine avgjørelser uavhengig av både departementet og utdanningsinstitusjoner, jf. Ot.prp. nr. 40 (2001-2002). Det ble lagt til grunn at organet ikke kunne instrueres av departementet ut over det som fastsettes i lov eller forskrift. Proposisjonen viser til at departementet kan fastsette at det skal foretas bestemte evalueringer når dette er ønskelig av utdanningspolitiske grunner, men at departementet ikke kan gi instruks om de faglige elementene i bestilte evalueringer.

Universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 2-1 beskriver NOKUT som et "faglig uavhengig statlig forvaltningsorgan". Forarbeidene viser til at NOKUT er underlagt departementets alminnelige styringsmyndighet i økonomiske og administrative forhold, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003-2004).

Ved fastsettelsen av uhl. § 2-1 hadde NOKUT hovedsakelig oppgaver innen akkreditering av institusjoner og studietilbud, revidering av akkreditering, evaluering av institusjonenes systemer for kvalitetssikring samt godkjenning av utenlandsk utdanning. Senere har NOKUT fått tilsvarende ansvar og oppgaver for fagskoleutdanning. Uhl. § 2-1 ble endret i 2009 i etterkant av en internasjonal evaluering av NOKUTs rolle i det norske utdanningssystemet, jf. Ot. prp. nr. 71 (2008-2009). NOKUT fikk ansvar for å føre tilsyn,

og det ble understreket at NOKUT også kunne benytte seg av andre, mindre inngripende virkemidler enn full revidering av akkreditering i sitt tilsynsoppdrag. Ved denne lovendringen ble også NOKUTs ansvar for å bidra til kvalitetsutviklingen ved institusjonene tydeliggjort. NOKUT har over tid også fått oppgaver som bærer mer preg av forvaltningsoppgaver, f.eks. å gjennomføre nasjonale deleksamener.

Som følge av at mandatet og oppgaveporteføljen gjennom årene har blitt utvidet, har NOKUT bygd opp en betydelig analysefunksjon og bred kompetanse knyttet både til norsk høyere utdanning og fagskoleutdanning, og til utenlandsk utdanning og kvalifikasjoner. NOKUT er sammen med Norges forskningsråd en sentral rådgiver for regjeringen og departementene i utdannings- og forskningspolitiske spørsmål. I egenskap av å være forvaltningsorgan har NOKUT som følge av utviklingen også gradvis fått flere forvaltningsoppgaver, som står i sammenheng med og understøtter den øvrige virksomheten, jf. bl.a. Ot.prp. nr. 71 (2008-2009). NOKUT fremstår i dag som et forvaltningsorgan med bred og solid kompetanse. Det er derfor viktig for departementet å kunne spille videre på NOKUT som en sentral aktør i en omorganisert kunnskapsforvaltning med færre og større aktører.

2.2. Krav til uavhengighet

NOKUTs faglige uavhengighet har vært fastslått i lov helt fra NOKUT ble opprettet. Den faglige uavhengigheten ble tatt inn i den tidligere universitetsloven i 2002, jf. Ot.prp. nr. 40 (2001–2002), og videreført i universitets- og høyskoleloven fra 2005. Ved høringen av forslagene i Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) understreket flere av høringsinstansene viktigheten av at NOKUT måtte bli reelt uavhengig. Når universiteter og høyskoler fikk større faglige fullmakter i lovverket, var etableringen av det faglig uavhengige NOKUT viktig for å balansere forholdet mellom de autonome utdanningsinstitusjonene på den ene siden og departementet som overordnet myndighet på den andre. Det er viktig for legitimiteten til NOKUTs beslutninger og råd at verken departementet eller andre griper inn i NOKUTs vurderinger.

At faglig tilsyn og akkreditering av høyere utdanning skal være uavhengig og operere på fritt grunnlag uten innblanding fra tredjepart, har senere også blitt et internasjonalt krav. Disse kravene er uttrykt i European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Norge har gjennom Bolognaprosessen vært en pådriver for harmonisering og utvikling av felles retningslinjer for høyere utdanning i Europa. Det er derfor viktig at NOKUTs virksomhet skal tilfredsstillere kravene i ESG. Tydeliggjøringen av at NOKUT også skal kunne ha ordinære forvaltningsoppgaver underlagt alminnelig styringsmyndighet fra departementet, må derfor ta hensyn til ESG.

3. Gjeldende rett

3.1. Forvaltningsorganer

Forvaltningsloven § 1 definerer forvaltningsorgan som et "*organ for stat eller kommune*". Statlige forvaltningsorganer er en del av staten, og er omfattet av regelverket som gjelder for statsforvaltningen for øvrig. Forvaltningsorganer er underlagt styrings- og instruksjonsretten til overordnet forvaltningsorgan. Utgangspunktet for et departements

styring av et forvaltningsorgan er alminnelig mål- og resultatstyring, som legges til grunn på og mellom alle nivåer i staten.

Alminnelig styring av et forvaltningsorgan skjer i hovedsak gjennom fastsettelse av mål- og resultatkrav, budsjettvedtak og tildelingsbrev mm. Departementet er det overordnede organet til virksomheten, og kan delegerer oppgaver og myndighet til underordnet virksomhet i tråd med alminnelige prinsipper for delegasjon. Disse innebærer at oppgaver kan delegeres dersom det er forsvarlig, og dersom ikke delegasjon og instruksjon er avskåret gjennom lov. Det er antatt at man kan delegerer oppgaver og myndighet så langt behovet rekker og instruksjonsretten er i behold.

Som et styringsvirkemiddel kan både en virksomhet, enkeltoppgaver og eventuelt styrets oppgaver og ansvar reguleres nærmere i lov og forskrift. Også saksbehandlingsregler for virksomhetens oppgaver kan lov- eller forskriftsfestes, dersom det er behov for å fastsette særlige ordninger for enkeltoppgaver, ut over det som følger av forvaltningsloven.

3.2. Internasjonale krav om uavhengighet

Departementet forskriftsfestet i 2016 at NOKUT skal sørge for at NOKUTs virksomhet er i tråd med internasjonale regler, standarder og praksis, jf. forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning § 1-5 første ledd.

Departementet legger følgelig stor vekt på at NOKUTs oppgaver knyttet til faglig tilsyn, akkreditering, evaluering av høyere utdanning skal tilfredsstillere kravene i European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Organer som NOKUT med ansvar for å sikre og utvikle kvalitet må oppfylle kravene i ESG for å være medlem i the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), og for å forbli registrert i the European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR). Oppfyllelse av kravene i ESG evalueres hvert femte år. Neste evaluering av NOKUT vil skje i 2018.

Oppfyllelse av kravene i ESG forutsetter at arbeidet med oppgavene regelverket omfatter, er uavhengig av departementet, utdanningsinstitusjonene og andre aktører. Hovedregelen om uavhengighet følger av ESG punkt 3.3: *"Agencies should be independent and act autonomously. They should have full responsibility for their operations and the outcomes of those operations without third party influence"*.

Veiledningen til ESG peker på at i vurderingen av organets uavhengighet, vil viktige hensyn være hvordan uavhengigheten er ivaretatt gjennom organisering og formalisert og dokumentert gjennom f.eks. lov eller vedtekter som fastsetter organets uavhengighet fra tredjeparter slik som høyere utdanningsinstitusjoner, myndigheter og interesseorganisasjoner. Det fremheves også som viktig at organet utøver sine oppgaver selvstendig og har selvstendig ansvar for vedtak uten påvirkning fra tredjeparter.

ESG gjelder i prinsippet kun for de oppgavene som faller inn under ESGs virkeområde, dvs. eksterne kvalitetssikrings- og utviklingsaktiviteter innenfor høyere utdanning, inkludert evalueringer. ESG er ikke til hinder for at et kvalitetssikringsorgan også kan ha andre oppgaver. Dersom et kvalitetssikringsorgan har andre oppgaver enn de som

omfattes av ESG, må det være transparent hva som er organets uavhengige oppgaver, og hva som er ordinære forvaltningsoppgaver.

Kvalitetssikringsorganene i Europa er svært ulike både med hensyn til størrelse og organisering, og det finnes følgelig ikke noe fasitsvar på hvordan man fastslår uavhengighet. Det avhenger av forvaltningstradisjon og –praksis i de enkelte land. Det er vanlig at organisatorisk uavhengighet sikres gjennom en kombinasjon av lovgivning eller annen type regulering, og styringsform. Den normale styringsformen er at organene ledes av et styre som sikrer distanse til overordnet myndighet, men det finnes unntak.

NOKUT er ett av få organer som har en portefølje som favner vesentlig videre enn kvalitetssikring og -utvikling av høyere utdanning. Andre kvalitetssikringsorganer med en lignende portefølje som NOKUT finnes i Irland, Litauen og Kroatia. I disse landene er kvalitetssikringsorganene, i likhet med NOKUT, både nasjonale kvalitetssikringsorganer og nasjonale kontorer for godkjenning av og informasjon om utenlandsk utdanning og kompetanse. Som NOKUT har de også et styre som øverste beslutningsmyndighet og uavhengighet regulert i lovs form. Et annet eksempel på et kvalitetssikringsorgan med bred oppgaveportefølje er det svenske Universitetskanslerämbetet (UKÄ). UKÄ har både faglige og juridiske tilsynsoppgaver og et bredt ansvar for å forvalte kunnskapsgrunnlaget om høyere utdanning i Sverige. UKÄ har ikke styre, men en generaldirektør som øverste beslutningsmyndighet. I Sverige er det en annen forvaltningstradisjon enn i Norge. I den svenske grunnloven er en minister avskåret fra å instruere underliggende forvaltningsorganer i behandlingen av enkeltsaker.

4. Departementets forslag

Som ledd i omorganiseringen av kunnskapsforvaltningen mener departementet det er hensiktsmessig å i større grad kunne overføre ansvar for forvaltningsoppgaver til NOKUT. NOKUT har selv pekt på at dette kan være formålstjenlig for oppgaver hvor det i dag er overlapp mellom departementets og NOKUTs aktivitet. Eksempler på områder der det vil være aktuelt å delegerer mer ansvar til NOKUT, er regelverksforvaltning og tilsyn, utarbeidelse av kunnskapsgrunnlag og koordineringsoppgaver f.eks. ved utarbeidelse av nasjonale strategier og handlingsplaner.

Statsråden i Kunnskapsdepartementet vil være konstitusjonelt og parlamentarisk ansvarlig for ordinære forvaltningsoppgaver også etter at de er overført til NOKUT, og må kunne ivareta dette ansvaret gjennom en ubrutt styringslinje. Lovens formulering om at NOKUT er et faglig uavhengig statlig forvaltningsorgan vil i en slik sammenheng gi klarhet om hvilke deler av NOKUTs virksomhet som er omfattet av styringslinjen. Departementet mener derfor at loven bør endres slik at det tydeligere kommer frem hvilke deler av NOKUTs virksomhet som er og ikke er omfattet av departementets styringsmyndighet og konstitusjonelle ansvar.

Statsrådets mulighet for å kunne ivareta sitt konstitusjonelle ansvar gjennom en ubrutt styringslinje er viktig i tilfeller der departementet delegerer myndighet og oppgaver til NOKUT. Et eksempel på en slik oppgave som det kan være aktuelt å overføre til NOKUT, er tilsyn med private høyskolers og fagskolers bruk av økonomiske tilskudd fra staten.

For denne typen tilsyn må departementet, i motsetning til det som er tilfelle med NOKUTs faglige tilsyn med institusjonenes kvalitetsarbeid og akkrediteringer, ha mulighet til å pålegge NOKUT å initiere aktivitet. Departementet understreker at det er muligheten til initiering av og prioritering mellom ulike forvaltningsoppdrag som er viktig å få tydeligere reflektert i regelverket. Departementet ønsker ikke å påvirke NOKUTs arbeidsmetoder, vurderinger, konklusjoner og vedtak. Departementet legger opp til at forvaltningsoppdrag skal gis gjennom tildelings- eller oppdragsbrev eller på annen egnet måte, og at det skal være åpenhet om hvilke oppgaver som legges til NOKUT og NOKUTs råd, konklusjoner og vedtak.

Forslaget til endring i uhl. § 2-1 første ledd vil synliggjøre departementets adgang til å gi NOKUT forvaltningsoppgaver uten tap av nødvendig styringsmyndighet, samtidig som NOKUTs uavhengighet på nødvendige områder videreføres. Forslaget tydeliggjør at NOKUT har en todelt oppgaveportefølje med både ordinære forvaltningsoppgaver og oppgaver som er avskåret fra departementets instruksjonsmyndighet og ansvar.

Forslaget til endring i uhl. § 2-1 første ledd endrer ikke vesentlig på dagens rettssituasjon og viderefører fullt og helt NOKUTs uavhengighet på de områdene som fordrer dette, jf. ESG.

For departementet er det helt sentralt at det ikke skal herske tvil om NOKUTs uavhengighet i de lovpålagte oppgavene akkreditering, evaluering og faglig tilsyn med norske utdanninger og institusjoner samt godkjenning av utenlandsk utdanning. Uavhengigheten innebærer at departementet verken kan påvirke NOKUTs igangsetting eller gjennomføring av, eller konklusjoner og vedtak i disse sakene. Uavhengigheten omfatter også NOKUTs faglige og fagpolitiske rådgivning på feltet. Departementet mener at den justerte bestemmelsen fortsatt vil sikre at sektoren og samfunnet generelt kan ha tillit til at NOKUT er uavhengig i utførelsen av oppgaver som omtales i uhl. § 2-1 tredje og fjerde ledd.

Departementet har vurdert den foreslåtte lovjusteringen opp mot kravene og retningslinjene i European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). I denne sammenheng er det i tillegg til videreføringen av NOKUTs uavhengighet i alle oppgaver som omfattes av ESG, et poeng at NOKUT fortsatt vil ha et styre med det overordnede ansvaret for hele NOKUTs virksomhet, jf. uhl. § 2-2. Departementet mener derfor at NOKUT bør oppfylle alle krav til uavhengighet beskrevet over. I en evaluering av om NOKUT oppfyller kravene i ESG, vil man imidlertid også se på hvordan uavhengigheten virker i praksis. For å sikre at NOKUT kan opptre reelt uavhengig i sakene som fordrer dette, må departementet derfor påse at oppgaver som pålegges NOKUT, ikke svekker NOKUTs mulighet til å gjennomføre sine lovpålagte oppgaver på en forsvarlig måte. Styring og finansiering av forvaltningsoppgavene må følgelig skje på en måte som ikke virker begrensende på NOKUTs uavhengighet i de sakene som krever dette.

Departementet foreslår å endre uhl. § 2-1 første ledd slik at NOKUT beskrives som et statlig forvaltningsorgan, som er faglig uavhengig i oppgavene nevnt i uhl. § 2-1 tredje og

fjerde ledd. Departementet foreslår ikke endringer i bestemmelsen om styret for NOKUT, jf. uhl. § 2-2. Det vises til lovforslaget § 2-1 første ledd.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte endringene skal gi større fleksibilitet til hensiktsmessig organisering av oppgaver på departementets område, og legge til rette for at oppgaveløsningen samlet sett vil bli mer effektiv. Departementet forventer følgelig at endringene får positive økonomiske og administrative konsekvenser.

6. Merknader til bestemmelsene

Uhl. § 2-1 (1)

Bestemmelsen tydeliggjør at NOKUT er et forvaltningsorgan, men at NOKUT er faglig uavhengig i oppgavene som omtales i uhl. § 2-1 tredje og fjerde ledd. Dette innebærer at NOKUT ikke kan gis pålegg eller instruser om disse oppgavene, og tilsvarer begrensningene i mulighetene til å gi pålegg eller instruser til universiteter og høyskoler på områder de har faglig frihet og ansvar, jf. uhl. § 1-5 tredje ledd. NOKUTs faglige frihet inkluderer NOKUTs faglige og fagpolitiske rådgivning på feltet. Bestemmelsen tydeliggjør at NOKUT som forvaltningsorgan, også kan gis forvaltningsoppgaver underlagt ordinær styringsmyndighet fra departementet på NOKUTs ansvarsområde. Departementet skal imidlertid ikke påvirke NOKUTs arbeidsmetoder, vurderinger og konklusjoner, og det skal normalt være åpenhet om NOKUTs råd, konklusjoner og vedtak. Delegering av forvaltningsoppgaver skal skje på en måte som ikke virker begrensende på NOKUTs uavhengighet i de sakene som krever dette.

7. Forslag til endringer

§ 2-1. NOKUTs oppgaver og myndighet

(1) NOKUT er et statlig forvaltningsorgan som er faglig uavhengig i oppgavene nevnt i tredje og fjerde ledd.

(2) Formålet med NOKUTs virksomhet er å føre tilsyn med kvaliteten i høyere utdanning og fagskoleutdanning, gi generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning, og å stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer et høyt internasjonalt nivå i utdanningstilbudene ved institusjonene. NOKUTs arbeid skal bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning, fagskoleutdanning og godkjent høyere utenlandsk utdanning. I sitt arbeid skal NOKUT søke å bistå institusjonene i deres utviklingsarbeid.

(3) NOKUT skal akkreditere institusjoner og studietilbud, føre tilsyn med institusjonenes kvalitetsarbeid og føre tilsyn med at institusjoner og eksisterende studietilbud fyller gjeldende standarder og kriterier for akkreditering. NOKUT skal også gi generell godkjenning av utenlandsk utdanning. NOKUT kan benytte andre virkemidler og gjennomføre andre tiltak, så langt de er i samsvar med formålet med NOKUTs virksomhet.

(4) NOKUT skal gjennomføre evalueringer av betydning for å kunne bedømme kvaliteten i høyere utdanning. Departementet kan pålegge NOKUT å foreta slike evalueringer. Alle evalueringer som foretas av NOKUT, er offentlige, og NOKUT skal bidra til at disse gjøres kjent.

(5) NOKUTs vedtak overfor private institusjoner kan i forskrift unntas fra bestemmelsene i forvaltningsloven kap. VI.

(6) Departementet kan gi forskrift om

- a) krav til kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbeid
- b) standarder og kriterier for akkreditering av institusjoner og studietilbud
- c) saksbehandlingsregler for NOKUTs virksomhet.

NOKUT kan gi utfyllende forskrift om de samme emnene.

Del II – behandlingsansvarlig for Nasjonal vitnemåls- og karakterportal

Formålet med Vitnemålsportalen er å skape en tjeneste der personer på en enkel måte kan synliggjøre resultatene sine for potensielle arbeidsgivere, utdanningsinstitusjoner og andre som har bruk for dem, og der mottakerne kan stole på at resultatene er korrekt gjengitt. Det vises til [Prop. 81 L \(2015-2016\) Endringer i universitets- og høyskoleloven \(NOKUTs tilsyn, nasjonal vitnemålsportal, mv.\)](#) for departementets vurderinger om forholdet til personvernlovverket når det gjelder Vitnemålsportalen.

I Vitnemålsportalen behandles informasjon om personopplysninger som navn og fødselsnummer. Personopplysningsloven (popplyl.) regulerer behandling av personopplysninger. Loven skal bidra til at personopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn, herunder behovet for personlig integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personopplysninger.

I april 2016 vedtok EU en ny forordning om behandling av personopplysninger (personvernforordningen). Forordningen erstatter og opphever EUs gjeldende personverndirektiv 95/46, som i dag er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett i gjeldende personopplysningslov. Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring et utkast til ny personopplysningslov som skal gjennomføre personvernforordningen i norsk rett. Justis- og beredskapsdepartementet tar sikte på at den nye personopplysningsloven skal tre i kraft i Norge i mai 2018, på samme tidspunkt som forordningen begynner å gjelde i EU.

Personvernforordningen styrker de registrertes rettigheter på flere punkter. I tillegg bortfaller melde- og konsesjonsplikten og erstattes med en plikt til vurdering av personvernkonsekvenser og forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndigheten. Forordningen viderefører en adgang til å behandle personopplysninger når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, jf. gjeldende personopplysningslov § 8 første ledd bokstav d og e og forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Etter gjeldende rett kan behandling som gjøres som et ledd i offentlig myndighetsutøvelse eller i allmenhetens interesse hjemles direkte i personopplysningsloven § 8 første ledd bokstav d og e. En sentral endring som følger av den nye personvernforordningen, er at artikkel 6 nr. 1 bokstav e ikke alene kan utgjøre et tilstrekkelig behandlingsgrunnlag. Ut over at behandlingen skjer som et ledd i offentlig myndighetsutøvelse eller i allmenhetens interesse, krever forordningen i tillegg et supplerende rettsgrunnlag. Dette rettsgrunnlaget må finnes i nasjonal rett, jf. artikkel 6 nr. 3 bokstav b.

1. Gjeldende rett

I dag er det Kunnskapsdepartementet som er behandlingsansvarlig for personopplysningene i Vitnemålsportalen. Det er departementet som formelt har øverste instruksjonsmyndighet når det gjelder fastsettelse av formålet med behandlingen av personopplysningene og hvilke hjelpemidler som skal brukes. Selv om departementet er behandlingsansvarlig, er det daglige behandleransvaret delegert til Universitetet i Oslo som er vertsinstitusjon for Ceres, jf. universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 1-4 fjerde ledd. Det er Ceres som forvalter Vitnemålsportalen og behandler personopplysningene i portalen på vegne av behandlingsansvarlig. Ceres vil fra 1. januar 2018 inngå som en del av et nytt tjenesteorgan for høyere utdanning.

2. Departementets forslag og vurdering

Departementet mener at det er naturlig at det nye tjenesteorganet for høyere utdanning blir behandlingsansvarlig for personopplysningene i Vitnemålsportalen, da dette organet, som Ceres som nevnt vil inngå i, vil være best egnet til å overholde forpliktelsene som følger av den nye personvernforordningen. Det er også dette organet som vil ha den formelle øverste instruksjonsmyndighet når det gjelder fastsettelse av formålet med behandlingen av personopplysningene i Vitnemålsportalen.

Departementet foreslår også å gjøre noen mindre språklige endringer i § 4-14 i universitets- og høyskoleloven og forslaget til § 40 i fagskoleloven slik at bestemmelsene om Vitnemålsportalen er like. De språklige endringene vil ikke resultere i endring av gjeldende rett på dette området.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Bestemmelsene knyttet til endring av behandlingsansvarlig antas ikke å øke de administrative eller økonomiske kostnadene til det nye tjenesteorganet da Ceres allerede i dag forvalter Vitnemålsportalen og behandler personopplysningene i portalen på vegne av behandlingsansvarlig. Eventuelle merkostnader må tas innenfor organets egne økonomiske rammer.

4. Lovforslag

Endring i universitets- og høyskoleloven § 4-14 Nasjonal vitnemåls- og karakterportal:

(1) *Formålet med Nasjonal vitnemåls- og karakterportal er å sikre sannferdig informasjon om vitnemål og karakterer og forhindre bruk av forfalskede vitnemål og karakterutskrifter. Staten ved departementet eier portalen.*

(2) I portalen skal identitetsopplysninger som fødselsnummer, D-nummer og informasjon som kan identifisere utdanningsinstitusjonen, bli innhentet automatisk, uavhengig av om portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Vitnemål og karakterer skal kun innhentes fra utdanningsinstitusjonene når portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. *Det er den personen informasjonen gjelder for, som bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjon i portalen, hvilken informasjon de skal få tilgang til, og for hvilket tidsrom.*

(3) *Forvaltningsorganet som er ansvarlig for Vitnemålsportalen er også behandlingsansvarlig for personopplysningene i portalen. Departementet kan gi forskrift*

om portalen, blant annet om hvilke opplysninger som skal registreres og hvordan opplysningene skal behandles.

Endring i forslag til ny fagskolelov § 40 annet og tredje ledd:

(1) Formålet med Nasjonal vitnemåls- og karakterportal er å sikre sannferdig informasjon om vitnemål og karakterer og forhindre bruk av forfalskede vitnemål og karakterutskrifter. Staten ved departementet eier portalen.

(2) I portalen skal identitetsopplysninger som fødselsnummer, D-nummer og informasjon som kan identifisere *utdanningsinstitusjonen*, bli innhentet automatisk, uavhengig av om portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Vitnemål og karakterer skal kun innhentes fra *utdanningsinstitusjonene* når portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Det er den personen informasjonen gjelder for, som bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjon i portalen, hvilken informasjon de skal få tilgang til, og for hvilket tidsrom.

(3) Forvaltningsorganet som er ansvarlig for Vitnemålsportalen er også behandlingsansvarlig for personopplysningene i portalen. Departementet kan gi forskrift om portalen, blant annet om hvilke opplysninger som skal registreres og hvordan opplysningene skal behandles.